

Ministerie van Economische Zaken

2008

Jaarverslag

Jaarverslag 2008

Leeswijzer

Voor u ligt het jaarverslag van het ministerie van Economische Zaken (EZ). In dit jaarverslag verantwoorden wij ons over onze activiteiten in 2008 en doen we verslag over ons beleid en de concrete resultaten die we hebben behaald. Het jaarverslag is zo ingedeeld dat u snel kunt bladeren naar de beleidsonderwerpen die voor u interessant zijn.

Het jaarverslag laat zien hoe EZ invulling heeft gegeven aan de plannen uit de begroting voor 2008. We belichten daarbij onze doelstellingen en resultaten en de ontwikkelingen die zich in het afgelopen jaar hebben voorgedaan. Hierbij komen niet alle activiteiten en beleidsonderwerpen van EZ aan bod, maar alleen de hoogtepunten uit het afgelopen jaar. Een compleet overzicht van alle beleidsonderwerpen vindt u op onze website www.ez.nl.

Aan de hand van cases laten we in dit jaarverslag zien hoe ons beleid en onze regelingen in de praktijk voor bedrijven, consumenten en andere belanghebbenden uitwerken. De cases zijn in aparte kaders weergegeven.

In 2008 heeft EZ via verschillende fora veel aandacht besteed aan de dialoog met belanghebbenden. In het diagram *Netwerk van EZ* in de bijlage brengen we in beeld met welke belanghebbenden we overleg voeren.

Inhoudsopgave

Leeswijzer	2
Voorwoord	5
1 EZ in beeld	7
2 Economie in zwaar weer	8
3 Meer ruimte om te ondernemen en te vernieuwen	12
3.1 Innovatie voor economie en maatschappij	13
3.2 Meer en sneller groeiende ondernemingen	16
3.3 Minder regels, betere dienstverlening	18
3.4 Kansen benutten in de regio	20
3.5 Ondernemen over de grens	24
4 Sterke consumenten die hun recht laten gelden	26
5 Schone en zekere energie en veilige en betrouwbare elektronische communicatie	32
5.1 Energie nu en in de toekomst	32
5.2 Koploper in elektronische communicatie	36
6 MVO door EZ	38
Bijlagen	
Financieel overzicht	40
Netwerk van EZ	41
Organogram	42

Voorwoord

Het ministerie van Economische Zaken werkt in een open wereldeconomie aan een welvarend, duurzaam en ondernemend Nederland. Het afgelopen jaar was een bewogen jaar voor de wereldeconomie. In de loop van het jaar verergerde de kredietcrisis en uiteindelijk groeide deze uit tot een wereldwijde economische crisis, die ook ingrijpende effecten had op de Nederlandse economie.

Als bewindslieden van Economische Zaken streven wij er naar dat Nederland sterker, slimmer en schoner uit de crisis komt. Daarom moeten bedrijven de ruimte en mogelijkheden hebben om te blijven ondernemen, investeren en innoveren. In het najaar van 2008 is daarom in reactie op de kredietcrisis veel aandacht uitgegaan naar de toegankelijkheid van kredieten voor ondernemers, onder meer door de uitbreiding aan de Borgstellingsregeling midden- en kleinbedrijf (BBMKB). Verder is hard gewerkt aan de pakketten van maatregelen die in het eerste kwartaal van 2009 door het Kabinet zijn gepresenteerd.

Naast de activiteiten in het kader van de economische crisis, is in 2008 veel geïnvesteerd in de structuurversterking van onze economie. De concurrentiepositie van Nederland is en blijft sterk, doordat we in het verleden en in de toekomst inzetten op vernieuwing en duurzaamheid. We zijn verheugd dat de benutting van innovatie-instrumenten door het MKB in 2008 is gestegen en dat een stijgend aantal partijen samenwerkt aan innovatieve topprestaties. Op het terrein van een duurzame energiehuishouding ging de Stimuleringsregeling Duurzame Energie van start en werd er een ambitieuze agenda neergezet voor innovatieve duurzame oplossingen.

EZ is het ministerie dat de belangen van ondernemend Nederland kent en vertegenwoordigt in het Kabinet. We staan doorlopend in contact met ondernemers. Dat doen we door op bezoek te gaan bij allerlei soorten bedrijven, door de adoptie van bedrijven in het kader van regeldruk, via buitenlandse bedrijvenmissies en door vaste overleggen met bedrijven en branche- en koepelorganisaties. In het laatste kwartaal van 2008 zijn de contacten van EZ met het bedrijfsleven geïntensiveerd. Er werd veel overlegd met bedrijven en hun koepelorganisaties over kredietverstrekking en regeldruk, met internationaal georiënteerde bedrijven over de daling van de export, protectionisme en exportkredietverzekeringen en met onze grote innovatieve bedrijven over investeringen in Research & Development. Doel van deze intensieve contacten was om de effecten van de crisis te duiden en het nut en de noodzaak van kabinetsmaatregelen met hen te bespreken. Deze waardevolle contacten vormden een belangrijke bron van informatie en inspiratie voor het kabinetsbeleid en zullen dit ook zijn in de toekomst.

In dit jaarverslag vindt u een overzicht van onze prestaties in 2008. We hopen dat dit verslag u een helder inzicht geeft in de resultaten van onze werkzaamheden om de economische structuur van Nederland te versterken.

Maria van der Hoeven
Minister van Economische Zaken

Frank Heemskerck
Staatssecretaris van Economische Zaken

1. EZ in beeld

Missie en beleidsprioriteiten

Onze missie luidt:

In een open werelddeconomie werkt EZ aan een welvarend, duurzaam en ondernemend Nederland.

Deze missie sluit aan bij de ambities uit het Coalitieakkoord en de uitwerking daarvan in het Beleidsprogramma van het kabinet 2007-2011 *Samen werken, samen leven*. Het beleidsprogramma wordt door EZ jaarlijks uitgewerkt in een begroting, met zoveel mogelijk concrete doelstellingen.

De doelstellingen van EZ kunnen worden gerangschikt naar drie beleidsprioriteiten:

- Meer ruimte om te ondernemen en te innoveren
- Sterke consumenten die hun recht laten gelden
- Schone en zekere energie en veilige en betrouwbare elektronische communicatie

De invulling van de beleidsprioriteiten valt grotendeels samen met het realiseren van de doelstellingen van het Beleidsprogramma van het kabinet. Daarom is bij alle activiteiten van EZ in 2008 aangegeven aan welke kabinetsdoelstelling deze bijdragen.

Organisatie

Het kerndepartement van het ministerie bestaat uit vier Directoraten-Generaal: Ondernemen en Innovatie (O&I), Energie en Telecom (ET), Buitenlandse Economische Betrekkingen (BEB) en Economische Politiek (EP). Daarnaast maken zeven ondersteunende stafdirecties deel uit van het kerndepartement. Het departement staat onder leiding van de Secretaris-Generaal.

Drie interdepartementale directies zijn bij het ministerie van EZ ondergebracht: programmadirectie EnergieTransitie, programmadirectie Kennis en Innovatie en de projectdirectie CCS. CCS staat voor Carbon Capture and Storage. In deze directie, die in 2008 is opgericht, werken de ministeries van EZ en VROM samen aan beleid rond de afvang en opslag van CO₂. Daarnaast is EZ samen met het ministerie van

Financiën verantwoordelijk voor de Regiegroep Regeldruk.

Op de website www.ez.nl vindt u een omschrijving van de taken en activiteiten van de directoraten-generaal en (interdepartementale) directies.

Naast het kerndepartement omvat de EZ-organisatie een aantal diensten en agentschappen: Agentschap Telecom, Consumentenautoriteit, Centraal Planbureau (CPB), EVD, Octrooiencentrum Nederland, PIANOo Expertisecentrum Aanbesteden, SenterNovem en Staatstoezicht op de Mijnen. In 2008 zijn de eerste stappen gezet richting de fusie van SenterNovem, EVD en Octrooiencentrum Nederland tot één agentschap dat de uitvoering van energie-, milieu- en innovatiebeleid van het gehele rijk verzorgt. Deze bundeling zorgt voor minder loketten en betere afstemming.

Naast de agentschappen en diensten zijn er de zelfstandige bestuursorganen OPTA (Onafhankelijke Post- en Telecommunicatie Autoriteit), de NMa (Nederlandse Mededingingsautoriteit) en het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek).

De taken van de diensten, agentschappen en zelfstandige bestuursorganen lopen uiteen van beleidsuitvoering en -toezicht tot kennisontwikkeling en -overdracht. Een beschrijving van die taken is te vinden op www.ez.nl. Deze instellingen verzorgen zelf de verslaglegging over hun activiteiten.

In de bijlage vindt u een uitgebreid organogram van de EZ-organisatie.

2. Economie in zwaar weer

Nederland heeft een open economie, wat inhoudt dat wij een relatief groot deel van onze goederen en diensten afzetten in het buitenland. Dit betekent dat de mondiale crisis – met als gevolg een krimpende wereldhandel – vergaande gevolgen heeft voor onze economie. De mondiale crisis – ingezet door problemen op de Amerikaanse financiële markten – zette in het najaar van 2008 voet aan Nederlandse bodem. Sindsdien worden de effecten van deze crisis voor de Nederlandse economie steeds duidelijker. Het ministerie van EZ heeft in de laatste maanden van het jaar veel geïnvesteerd in het analyseren van de economische ontwikkelingen en het onderhouden van contacten met het Nederlandse bedrijfsleven. Om zo een goed beeld te krijgen van de problemen waar ondernemers tegenaan lopen als gevolg van de crisis en, in antwoord op de problemen, een pakket aan verzachtende maatregelen te kunnen voorbereiden.

Gevolgen kredietcrisis voor de reële economie

De Nederlandse economie bevond zich eind 2007 in de top van een hoogconjunctuur met een kwartaal-op-kwartaal groei van ruim boven de 1%. In het 1e kwartaal van 2008 koelde de groei wat af tot een groei van 0,3% ten opzichte van het vierde kwartaal. Daarna begonnen de effecten van de afzwakkende wereldeconomie grip op onze economie te krijgen. Het 2e en 3e kwartaal van 2008 lieten dan ook een krimp zien van 0,1% en 0,3%. Na half september (toen de Amerikaanse bank Lehman Brothers omviel) werd de Nederlandse economie ook direct geraakt door de kredietcrisis. Sindsdien zijn de effecten van de financiële crisis op de reële economie toegenomen.

Mede als gevolg van de crisis hebben bedrijven en huishoudens minder toegang tot kredieten. De industrie krijgt harde klappen en ook de detailhandel staat onder druk. De bouwsector doet het vooralsnog redelijk, maar de voorraad aan opdrachten slinkt.

De consumptieve bestedingen houden vooralsnog – mede dankzij een gunstige koopkrachtontwikkeling – relatief goed stand, al dalen de verkopen van duurzame consumptiegoederen hard en nemen de detailhandelsverkopen af.

Toch stond de Nederlandse economische structuur er in 2008 goed voor. Nederland had in het afgelopen jaar een lage werkloosheid (de laagste van de EU), een lage inflatie en een gematigde loonontwikkeling. Daarbij komt dat Nederland beschikt over een goed opgeleide beroepsbevolking, uitstekende kennisinstellingen en een gunstige geografische ligging. Kortom, het ondernemingsklimaat is structureel goed en concurrerend te noemen. In Europees vergelijkende ranglijsten staat Nederland nog steeds in de top 3 van meest robuuste economieën.

Maatregelen EZ

EZ wil dat Nederland sterker, slimmer en schoner uit de crisis komt. Daarom moeten bedrijven de ruimte en mogelijkheden hebben om te blijven ondernemen, investeren en innoveren.

Bedrijven die kunnen en willen investeren en exporteren moeten hierbij niet gehinderd worden door een gebrek aan kapitaal. Garanties op leningen van banken aan kleine, middelgrote en grote bedrijven kunnen een belangrijke stimulans zijn voor de kredietverstrekking. Daarom heeft het ministerie in oktober 2008 de bestaande garantieregeling voor het MKB (BBMKB) uitgebreid. Met de uitbreiding van de regeling krijgen nu ook bedrijven tot maximaal 250 werknemers extra steun in de rug. Voor starters staat EZ garant voor leningen tot € 200.000 (was € 100.000). Het maximale garantiedrag per bedrijf is verhoogd naar € 1,5 miljoen (was € 1 miljoen).

Ook zijn andere concrete maatregelen in de steigers gezet, die uiteindelijk in 2009 in werking zijn getreden, zoals de verruiming van de exportkredietverzekeringen en de komst van de regeling Garantie Ondernemingsfinanciering (GO), die zorgt voor meer risicovol vermogen voor starters en doorgroeiers. Een overzicht van het volledige pakket met maatregelen van het kabinet, en in het bijzonder EZ, vindt u op de website www.ez.nl/kredietcrisis.

EZ is het ministerie dat de belangen van ondernemend Nederland kent en vertegenwoordigt in het Kabinet. Daarom heeft EZ in de laatste maanden van 2008 op allerlei niveaus voortdurend contact gehad met MKB-ers, grote bedrijven en hun koepelorganisaties. Met als doel om samen met het bedrijfsleven te bezien welke maatregelen nuttig en nodig zijn om de effecten van de crisis te beperken en ervoor te zorgen dat onze economie weer sterk uit de crisis komt. Ook via het internet was er in het laatste kwartaal veel contact van ondernemers met EZ. Bijvoorbeeld via Antwoord voor bedrijven, waar overzichtelijk wordt weergegeven welke regelingen interessant kunnen zijn voor ondernemers die te maken hebben met de economische crisis.

Deze contacten en de continue analyses van de (internationale) economische ontwikkelingen stonden aan de basis van het eerste pakket van maatregelen van het Kabinet in november 2008.

Macro-economische ontwikkelingen

	2007	2008
Feitelijke groei BBP	3,5%	2%
Arbeidsproductiviteit per gewerkt uur in de marktsector (groei)	1,8%	0,8%
Groei bedrijfsinvesteringen	4,8%	9,8%

3.

Meer ruimte
om te
ondernemen
en te
innoveren

Het belang van ondernemerschap voor economische groei is onmiskenbaar. Hier ligt de belangrijkste bron voor groei van de werkgelegenheid. De Nederlandse economie is gebaat bij meer mensen die besluiten ondernemer te worden en te blijven. Doorslaggevend daarvoor is een goed ondernemersklimaat: een omgeving die mensen uitdaagt en zo nodig ondersteunt, en waarin regelgeving transparant en duidelijk is. Het ministerie van Economische Zaken (EZ) draagt eraan bij dat ondernemers makkelijker toegang kunnen krijgen tot kapitaal en kennis, minder verstrikt raken in een web van regels en gebruik kunnen maken van aantrekkelijke regelingen.

Naast ondernemerschap vraagt duurzame economische groei om constante vernieuwing. Juist ook in tijden waarin het wat minder gaat. Daarom stimuleert EZ met verschillende regelingen en instrumenten het innovatief vermogen van grote en kleine ondernemers.

Kerncijfers Nederlands bedrijfsleven

	2007	2008
Totaal aantal bedrijven in Nederland	796.048	818.545
Aantal starters	97.678	106.976
Aantal bedrijfsbeëindigingen	95.903	97.388
Percentage MKB bedrijven dat de laatste drie jaar nieuwe producten op de markt heeft gebracht	33%	27%
Aantal internationaal opererende bedrijven in Nederland (Ondernemingen die importeren en/of exporteren.)	113.987	121.279

Bron: Kamers van Koophandel, Dunn & Bradstreet, 2009, EIM-database 'Determinanten bedrijfsprestaties'
Definitie MKB: bedrijven met 0-100 werknemers

3.1 Innovatie voor economie en maatschappij

Innovatie zorgt voor de noodzakelijke economische dynamiek en is de motor achter duurzame economische groei. Daarom ondersteunt en stimuleert het ministerie van Economische Zaken bedrijven bij hun Research & Development -activiteiten en het succesvol op de markt brengen van innovatieve producten en diensten. Daarbij werkt het ministerie nauw samen met het Innovatieplatform. Hierbij wordt ingezet op drie speerpunten:

- Meer (MKB-)bedrijven die technologische kennis ontwikkelen en benutten
- Topprestaties op innovatiethema's
- Betere benutting van innovatie bij maatschappelijke vraagstukken

Meer bedrijven die technologische kennis ontwikkelen en benutten

De Nederlandse economie is in de toekomst alleen concurrerend als het bedrijfsleven voldoende investeert in nieuwe producten en productieprocessen. De private uitgaven voor Research & Development (R&D) in Nederland blijven echter achter op concurrerende landen. Vooral in het midden- en klein bedrijf (MKB) is nog veel potentieel voor vernieuwing aanwezig. EZ heeft in 2008 verschillende instrumenten ingezet om het MKB innovatiever te maken.

Innovatievouchers

In 2008 heeft EZ 8000 Innovatievouchers verstrekt, die ondernemers ondersteunen bij het inkopen van kennis bij een kennisinstelling. Daarbij was het dit jaar voor het eerst mogelijk voor ondernemers uit de primaire landbouw en visserij om van de regeling gebruik te maken (14% van de aanvragen) en om een voucher in te zetten voor het aanvragen van een octrooi (9% van de aanvragen). De evaluatie van de regeling geeft een positief beeld: de vouchers leiden tot 80 % meer opdrachten aan kennisinstellingen, die ondernemers anders niet of later zouden verstrekken.

InnovatiePrestatieContracten

EZ heeft in het afgelopen jaar 29 InnovatiePrestatieContracten (IPC's) toegekend, een flinke uitbreiding ten opzichte van de 4 IPC's in 2007. Een IPC is een werkwijze om groepen MKB-bedrijven (15-35) op meerjarige basis en met meer ruimte voor vraagsturing aan te zetten tot innovatie. De MKB-bedrijven worden door een penvoerder collectief aangezet tot het uitvoeren van hun eigen meerjarige innovatieplan. Samenwerking en kennisoverdracht spelen hierbij een belangrijke rol. In een pre-IPC-fase wordt de penvoerder toegerust om de voorbereidingen hiertoe te treffen. Binnen het IPC maken penvoerder en bedrijven afspraken over extra investeringen en activiteiten gericht op concrete innovatiedoelen. Op basis van het contract verstrekt EZ subsidie aan de bedrijven en adviseert de bedrijven bij de realisatie

Innovatie-instrumenten

	2007	2008
Aantal verstrekte innovatievouchers	6.000	8.000
Verzilveringspercentage van in voorafgaande jaar verstrekte vouchers	58%	Nog niet bekend
Aantal IPC's	4	29
Aantal deelnemende bedrijven IPC's	62	712
Aantal verstrekte innovatiekredieten	nvt	10 (€ 19,5 mln)
Aantal bedrijven dat gebruik maakt van WBSO	13.000	13.450

van hun innovatieplannen. In 2008 werden 712 nieuwe bedrijven betrokken bij een IPC.

Innovatiekrediet

Het Innovatiekrediet is medio 2008 geïntroduceerd. Het is een risicodragend krediet voor de financiering van ontwikkelingsprojecten met commerciële potentie, maar nog grote technische risico's. Mislukt het project, dan hoeft het Innovatiekrediet niet te worden terugbetaald. Het Innovatiekrediet ondersteunt 35 procent van de totale ontwikkelingskosten. Het budget voor innovatiekredieten van € 19,5 miljoen is in 2008 volledig uitgeput. De belangstelling vanuit het MKB was groot: er zijn 203 quick-scans uitgevoerd, en 10 aanvragen gehonoreerd. Uiteindelijk leiden de kredieten tot ongeveer een drievoud aan private R&D-investeringen.

WBSO

De Wet Bevordering Speur- en Ontwikkelingswerk (WBSO) is een voorziening die het fiscaal aantrekkelijk maakt om personeel in te zetten op speur- en ontwikkelingswerk (S&O). De WBSO voorziet in een tegemoetkoming in S&O-loonkosten, een aftrek S&O voor zelfstandige ondernemers en een extra tegemoetkoming voor startende ondernemingen. De WBSO is in 2008 uitgebreid om de toegankelijkheid voor MKB-bedrijven te vergroten. Er was € 427 miljoen beschikbaar en het gebruik van de WBSO nam toe tot 13.450 bedrijven. SenterNovem heeft voor in totaal 62.400 arbeidsjaren aan speur- en ontwikkelingswerk aan ondersteuning toegezegd aan bedrijven.

Topprestaties op innovatiethema's

De programmatische aanpak Innovatie in Dialoog stimuleert die terreinen, waarop Nederland internationaal een belangrijke speler is. Op die manier wordt bijgedragen aan meer R&D-investeringen en het oplossen van knelpunten op die terreinen. Het agentschap SenterNovem vormt bij de innovatieprogramma's de brug tussen bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid met advies, informatie, netwerken en subsidiëring. De innovatieprogramma's omvatten een heel scala aan activiteiten. Het gaat om meer dan het financieel ondersteunen van onderzoek en innovatie. Ook het opsporen en aanpakken van hinderlijke regelgeving kan eronder vallen. Verder is er aandacht voor de mobiliteit van onderzoekers, voor starters, voor voldoende en goed opgeleid personeel en voor internationale samenwerking. De jaarrapportage

van medio 2008 toont dat bijna 600 partijen een financiële bijdrage ontvangen vanuit één van de innovatieprogramma's en ruim 1500 bedrijven en instellingen aan de programma's deelnemen.

In 2008 zijn de bestaande programma's voortgezet en drie nieuwe innovatieprogramma's gelanceerd. Daarnaast worden nieuwe programma's in de dienstensectoren Logistiek en Supply Chains, Diensteninnovatie in de creatieve en financiële sector en Retirement Management ontwikkeld.

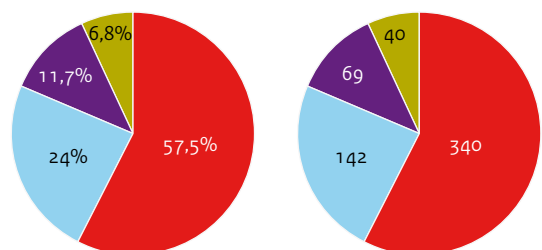
Innovatieprogramma's

vanaf 2006 t/m 2008

	Start jaar
Point-One (nanoelectronica en embedded systems)	2006
Food & Nutrition Delta	2006
Watertechnologie	2006
Maritiem	2007
High Tech Automotive Systems	2007
Life Sciences & Gezondheid	2008
Chemie	2008
M2i (materialen)	2008

Deelnemers die een financiële bijdrage hebben ontvangen

vanaf start tot en met 30 juni 2008

Procentueel

Absoluut

Versterken van het innovatief vermogen van de Nederlandse economie

Doelstelling 14 en project Nederland Ondernemend Innovatieland - Beleidsprogramma Kabinet 2007-2011

Betere benutting van innovatie bij maatschappelijke vraagstukken

Door een betere benutting van innovatie kunnen maatschappelijke doelen worden gerealiseerd. Via het project Nederland Ondernemend Innovatieland zet de interdepartementale programmadirectie Kennis en Innovatie (KenI) zich hiervoor in. KenI ontwikkelt samen met 10 betrokken departementen programma's waarin wordt geïnvesteerd in nieuwe ideeën, oplossingen en toepassingen in de maatschappelijke sectoren. Daartoe zorgt KenI ook voor het wegnemen van hardnekkige belemmeringen voor innovatie, een betere benutting van onderzoek, Nederland als *hotspot* voor talent en een innovatieve overheid. Hierbij werkt KenI nauw samen met het Innovatieplatform.

Maatschappelijke Innovatieagenda's

In 2008 zijn vier Maatschappelijke Innovatieagenda's (MIA's) afgerond, namelijk voor energie, gezondheid, veiligheid en water. Deze agenda's worden in 2009 uitgewerkt in programma's met concrete instrumenten en activiteiten. Eén van die activiteiten is het project *Flood Control 2015* binnen de MIA Water, dat erop is gericht om alle waterkeringen in Nederland met elektronica permanent te bewaken zodat ongewenste dijkveranderingen direct worden gesignaleerd.

SBIR

Via het Small Business Innovation Research Programma (SBIR) ontwikkelen bedrijven in opdracht van de overheid innovatieve producten en diensten die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. De vraagstukken betreffen onder andere energiebesparing, schone energie, dijkbewaking en groene grondstoffen. In het kader van groene grondstoffen wordt bijvoorbeeld onderzocht of het eiwitrijke eendenkroos uit sloten opgewerkt kan worden tot veevoer. Het verwijderen van overmatig eendenkroos heeft een positief effect op de biodiversiteit in de sloot.

'Zonder de WBSO zouden we minder mooie producten maken'

Pjotr van Schothorst onderzocht enkele jaren geleden hoe de game-technologie nuttig kon zijn voor business-toepassingen; *serious games*. Van Schothorst zag zoveel perspectief in deze combinatie dat hij zijn eigen bedrijf startte. Inmiddels heeft zijn Rotterdamse bedrijf VSTEP op basis van 3D-gametechneken diverse programma's ontwikkeld waaronder instructieprogramma's voor rampenoefeningen, een proceduretraining voor treinmachinisten en een navigeursimulator voor de besturing van schepen. In 2008 sleepte het bedrijf een nominatie voor de 'best serious game' in de wacht en kende het actieprogramma 'Maatschappelijke sectoren & ICT' het bedrijf twee prijzen toe.

Het simulatieprogramma RescueSim is gericht op de inzet van hulpdiensten bij grootschalige incidenten en kan de ergste rampscenario's tot realiteit maken. Op virtuele wijze kan een oneindig aantal situaties worden getraind, hetgeen tijd en geld scheelt. VSTEP moet voor zijn producten veel zelf ontwikkelen. Grafische trucs bijvoorbeeld om elementen als vuur en rook natuurgetrouw weer te geven. Ook zit een flinke dosis *artificial intelligence* in de programma's die beweging en gedrag van de figuren in de game helpen sturen. Voor deze researchprojecten heeft VSTEP steun gekregen vanuit de WBSO-regeling. 'Een belangrijke ondersteuning', aldus Van Schothorst. 'Tot twee jaar geleden spendeerden we meer aan ontwikkeling dan we aan inkomsten hadden. Alles wat de kosten dan drukt, helpt. Zonder de WBSO waren we zeker minder snel gegroeid, zouden we minder mooie producten maken en de concurrentie minder goed aankunnen.'

En voor de veehouderij kan dit zowel een voordelige bron van veevoer als van slootonderhoud zijn. Alle thema's zijn ondergebracht in deelprogramma's. In 2008 zijn vier nieuwe SBIR-deelprogramma's gestart. In totaal lopen er nu 11 SBIR-deelprogramma's bij vijf verschillende ministeries met een totaal budget van € 14,9 miljoen. In 2008 gingen 40 bedrijven van start met een nieuw project en zes projecten gingen de vervolgfase in.

Maatschappelijke sectoren en ICT

Slimme ICT-toepassingen kunnen ook leiden tot het oplossen van maatschappelijke vraagstukken. Daarom heeft EZ het programma Maatschappelijke sectoren en ICT, waarbij prijsvragen voor kansrijke projecten worden uitgeschreven. In 2008 zijn 22 projecten gefinancierd uit het programma, met een maximum bedrag van € 1,2 miljoen.

3.2 Meer en sneller groeiende ondernemingen

Hoe meer ondernemers actief zijn, des te steviger wordt de Nederlandse economie. Het ministerie van Economische Zaken wil het ondernemers daarom gemakkelijker maken te starten en hun bedrijf te laten groeien. EZ heeft verschillende financieringsinstrumenten ingezet om ervoor te zorgen dat ondernemers kredieten kunnen blijven aanvragen, waarmee ze kunnen starten of investeringen kunnen doen. Bovendien biedt de overheid ondersteuning en advies via SenterNovem, EVD, het Octrooi centrum Nederland, Antwoord voor bedrijven, Syntens en TechnoPartner.

BBMKB

De Borgstellingsregeling voor het MKB (BBMKB) zorgt ervoor dat ondernemers een borgstelling kunnen krijgen voor een gedeelte van hun krediet. Daardoor kunnen zij bij de bank meer lenen dan op basis van hun onderpand mogelijk is. In 2008 is het garantiefond van de BBMKB verhoogd naar € 730 miljoen. Hiervan is ruim 82% benut voor het verstrekken van 2.915 garanties. Juist in tijden van crisis is het van belang dat bedrijven blijven investeren. Om ondernemers hierin te stimuleren heeft EZ de BBMKB in het najaar uitgebreid. Nu krijgen bedrijven tot maximaal 250 werknemers (dit was 100 werknemers) een extra steun in de rug en staat EZ voor starters garant voor leningen tot € 200.000 (voorheen tot € 100.000). Ook is het maximale garantied bedrag per bedrijf verhoogd van € 1 miljoen naar € 1,5 miljoen.

Groefaciliteit

Via de Groefaciliteit wordt risicovol vermogen toegankelijker voor starters en doorgroeiers. In 2008 sloot EZ voor ruim € 23 miljoen aan financieringscontracten met banken. Het door banken ingekochte quotum bedroeg slechts 9% van het totaal gepubliceerde budget. Dit komt omdat de banken bijna € 40 miljoen aan quotum over hadden dat ze in 2007 hadden ingekocht. Een belangrijke factor bij het niet volledig benutten van de budgetten is dat de banken in 2008 terughoudend zijn geweest over de regeling doordat veel energie is gestoken in overnames en fusies.

Financieringsinstrumenten

	2007	2008
Aantal verstrekte garanties BBMKB	3.376	2.915
Bedrag aan garanties BBMKB	€ 614 mln	€ 601 mln
Bedrag aan garanties Groefaciliteit	€ 9,95 mln	€ 23,2 mln

Microkredieten

Microkredieten zijn leningen van minder dan € 35.000 aan ondernemers, in combinatie met begeleiding of coaching van de ondernemer. Veel kleine ondernemers hebben namelijk moeite om financiers te vinden, omdat het om kleine bedragen gaat, ze weinig zekerheden kunnen bieden en/of banken de risico's moeilijk kunnen beoordelen.

In 2008 zijn verschillende initiatieven ondernomen om microkredieten voor startende en doorgroeiende ondernemers landelijk mogelijk te maken. Er zijn twee regelingen ontwikkeld voor de verstrekking van een krediet tot maximaal € 35.000; een borgstelling en een lening. Beide regelingen gelden met ingang van 2009 in verschillende delen van Nederland.

Ook is in 2008 een database met coachingsorganisaties aangelegd en zijn er pilots gestart in de regio's Eindhoven, West-Brabant, Groningen, Deventer en Schiedam.

Snelle groeiers

Nederland kent ten opzichte van het buitenland weinig snelle groeiers. In 2008 is daarom mede op advies van het Innovatieplatform het programma *Groeiversneller* in de markt gezet, met als doel om 100 bedrijven binnen een periode van 5 jaar over een omzetgrens van € 20 miljoen te helpen. In 2008 hebben ongeveer 1000 geïnteresseerden zich gemeld. Na drie gespreksrondes zijn 42 ondernemers toegelaten tot het programma en van start gegaan met het uitzetten van hun groeipad. Zij worden daarbij door experts begeleid op terreinen zoals bedrijfsvoering, marktbenadering, internationalisering, intellectueel eigendom, financiën en strategie.

Meer zelfstandige ondernemers met personeel en snelle groeiers in 2011

Doelstelling 15 – Beleidsprogramma Kabinet 2007-2011

Een lichtend voorbeeld

Ook de firma BadgezMatch had bij de ontwikkeling van hun interactieve naamplaatjes een partij nodig die voor hun banklening borg wilde staan. De borgstellingsregeling (BBMKB) van het ministerie van Economische Zaken bood uitkomst. Deze op eerste gezicht normale badge, formaat creditcard, kan voorafgaand aan een evenement met bezoekersgegevens worden geladen. Het persoonlijke profiel wordt aan de badge gekoppeld en tijdens het evenement worden gegevens van bezoekers uitgewisseld. Zodra er binnen een straal van acht tot tien meter een bezoeker met dezelfde interesses in de buurt is, lichten de twee matchende badges in dezelfde kleur op. De badge onthoudt de match en zal bij een tweede ontmoeting niet meer verkleuren. Ook aan kleurenblindheid is gedacht. Naast het oplichten van een lampje, geeft de badge ook een signaal af.

De gebroeders Hugo en Onno Bos van BadgezMatch zeggen over de ondersteuning van EZ: "Zonder garantstelling door de overheid had de bank geen krediet verleend en was de verdere ontwikkeling van de interactieve badge in gevaar gekomen." Inmiddels heeft BadgezMatch behalve in Nederland ook distributeurs in Duitsland en Engeland.

Vrouwelijk talent naar de Top

47 toonaangevende organisaties uit het bedrijfsleven, de non-profit sector en de overheid, waaronder EZ, hebben in mei 2008 het charter *Talent naar de Top* ondertekend. Met het charter willen de ondertekenaars een hogere toestroom, doorstroom en behoud van vooral vrouwelijk talent in topfuncties bereiken.

Veiliger bedrijfsomgeving

In december 2008 stemde de Tweede Kamer in met het wetsvoorstel *Bedrijven Investerings Zones (BIZ)*, waardoor experimenten voor een aantrekkelijker en veiliger bedrijfsomgeving mogelijk worden. Hierdoor zullen naar verwachting in het voorjaar van 2009 de experimenten van start gaan. Ook zijn in 2008 de voorbereidingen getroffen voor de regeling *Veiligheid Kleine Bedrijven*, die ondernemingen met minder dan 10 personeelsleden helpt criminaliteit en fraude te bestrijden.

3.3 Minder regels, betere dienstverlening

Ondernemers hebben in hun dagelijkse bedrijfsvoering te maken met tal van wetten, regels en vergunningen. EZ wil die regeldruk vereenvoudigen, door strijdige regels aan te pakken, vergunningen te schrappen, administratieve lasten te verminderen en de dienstverlening te verbeteren. Daarmee krijgt het bedrijfsleven meer tijd om te ondernemen.

Vermindering regeldruk

In november 2008 heeft EZ zijn departementale plan van aanpak voor de vermindering van regeldruk naar de Tweede Kamer gestuurd. In dit plan is een reductiedoelstelling voor administratieve lasten van 25,5% opgenomen. Hiervan is in 2008 cumulatief 7,1% gerealiseerd, onder meer door het afschaffen van de vertaalverplichting voor Europese octrooien, het vervallen van de vergunningplicht voor marifoons en een aanpassing van de waarnemingsdrempel Intrastat voor export. Dat betekent dat er flinke voortgang is geboekt ten opzichte van 2007, toen er 1,1 % van de reductie was gerealiseerd.

Op rijksbreed niveau werkt de Regiegroep Regeldruk onder de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de ministeries van EZ en Financiën aan de vermindering van regeldruk.

Ruimere toepassing van *lex silencio positivo* (goedkeuring als een besluit niet tijdig is genomen) en gebruik van ICT moeten leiden tot kortere procedures en betere dienstverlening. Bovendien vraagt de overheid aan ondernemers van welke regels ze de meeste hinder hebben. In 2008 heeft de Regiegroep Regeldruk daartoe sectoren en wetgevingsgebieden doorgelicht en aangepakt op nalevingskosten, toezicht- en administratieve lasten.

Nieuwe Aanbestedingswet

De nieuwe Aanbestedingswet richt zich op werkbare regels en lagere lasten voor bedrijven en aanbestedende diensten bij de inkoop van producten en diensten. In juli 2008 werd het wetsvoorstel voor aanpassing van de Aanbestedingswet door de Eerste Kamer verworpen. Het belangrijkste bezwaar was dat de wet te veel inzette op hoofdlijnen, waardoor inhoudelijke invulling in lagere regelgeving buiten de parlementaire controle lag. Inmiddels is EZ gestart met het opstellen van een nieuw wetsvoorstel. Hierbij streeft het ministerie naar een hernieuwde, volledige en toegankelijke implementatie van de Europese richtlijnen, en naar werkbare regels en lagere lasten.

Minder regels, minder instrumenten, minder loketten

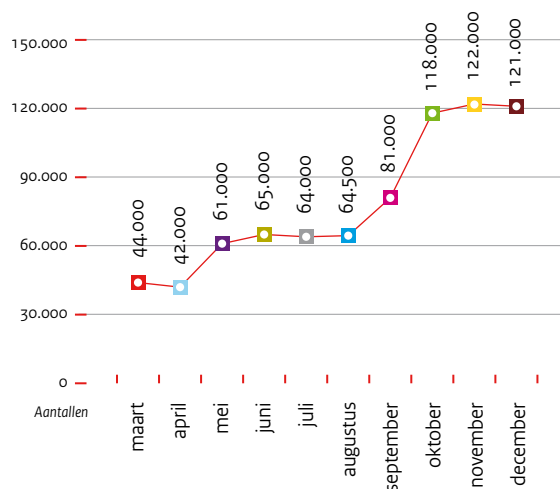
Doelstelling 16 – Beleidsprogramma Kabinet 2007-2011

Meer transparantie, minder lasten bij subsidies

In 2008 heeft EZ een flinke stap voorwaarts gezet met het stroomlijnen van zijn subsidieregelingen. Per 1 januari 2009 zijn 21 aparte regelingen samengevoegd tot vier regelingen op het gebied van ondernemen en innovatie. Tegelijkertijd is een aantal oude regelingen ingetrokken. Voor bedrijven betekent dit meer transparantie en een vermindering van de administratieve lasten bij het aanvragen van subsidies.

Aantal bezoekers website Antwoord voor bedrijven

Per maand in 2008

Antwoord voor bedrijven

Sinds 1 januari 2008 krijgen ondernemers via de website van Antwoord voor bedrijven duidelijkheid over regels, vergunningen en subsidies die voor hen van toepassing zijn. Daarnaast kunnen ondernemers telefonisch en via chat en e-mail antwoord krijgen op hun vragen aan de overheid. Dankzij een internetstrategie heeft EZ de vindbaarheid van de informatie van Antwoordvoorbedrijven.nl sterk verbeterd. Door advertenties, radiocommercials en een online campagne is ook de naamsbekendheid van het loket gestegen. Deze aanpak leidde tot een forse stijging van het websitebezoek: van een kleine 45.000 bezoeken per maand aan het begin van 2008 tot ruim 120.000 bezoeken in het laatste kwartaal. Het aantal vragen dat binnenkwam, bedroeg in 2008 ruim 8.000. De meeste vragen van ondernemers gaan over belastingzaken, personeel, subsidies en het starten van een bedrijf. In het laatste kwartaal zijn veel vragen binnengekomen over de economische crisis, bijvoorbeeld over terughoudendheid van banken bij kredietverstrekking. Dergelijke concrete signalen van ondernemers worden gebruikt bij het ontwikkelen van beleid.

Antwoord voor bedrijven is in 2008 gestart met de realisatie van het zogenaamde Dienstenloket, onderdeel van de EU-Dienstenrichtlijn. Hier kunnen dienstverleners vanaf december 2009 terecht voor al hun informatie en de afhandeling van procedures als zij zich in Nederland willen vestigen of tijdelijk diensten willen verrichten. Ook kunnen ondernemers sinds het najaar van 2008 terecht bij het meldpunt voor onduidelijke of strijdige overheidsregels en kunnen ze de resultaten van de Regiegroep Regeldruk vinden op de website van Antwoord voor bedrijven.

3.4 Kansen benutten in de regio

Om regio's maximaal te laten bijdragen aan de nationale economische groei richt het ministerie van Economische Zaken zich, samen met bedrijven en regionale partners, op kansrijke sectoren in top- en grensregio's. Dit betreft bijvoorbeeld versterking van het High Tech cluster Brainport in de regio Eindhoven, de mainports Rotterdamse haven en Schiphol en het Food cluster in Oost Nederland (Wageningen). De instrumenten die het ministerie inzet zijn onder meer de programmatische aanpak Pieken in de Delta (2006-2010), investeringen vanuit het Fonds Economische Structuurversterking en de Europese structuurfondsen.

Topprojecten bedrijventerreinen

In 2008 heeft de overheid de aanpak van topprojecten voor nieuwe bedrijventerreinen en de herstructurering van oude terreinen voortgezet. Een deel van deze projecten wordt gefinancierd door de Topper-regeling en een deel via het Grote Steden Beleid. De EZ-doelstelling voor de topprojecten is dat in 2012 3500 hectare (ha) geherstructureerde en 7000 ha nieuwe bedrijventerreinen worden gerealiseerd. In 2008 is een forse sprong gemaakt in de realisatie van de herstructureringsopgave met 25 procent, waarmee de totale realisatie al bijna op driekwart van het einddoel is. Daarnaast zijn er nieuwe locaties van nationaal belang aangewezen, waarvan sommige ook geld van het Rijk zullen ontvangen, zoals logistiek park Moerdijk, Alternatieven Hoeksche Waard en ACT.

Taskforce (her)ontwikkeling bedrijventerreinen

Begin 2008 stelde EZ, samen met het ministerie van VROM, de Taskforce (Her)ontwikkeling bedrijventerreinen in om te adviseren over de aanpak van bedrijventerreinen, onder leiding van de heer Noordanus. De taskforce adviseerde om de planning en herstructurering van bedrijventerreinen regionaal aan te pakken en zag daarbij een belangrijke sturende rol weggelegd voor de provincies. Voor de lange termijn adviseerde de commissie een actievere betrokkenheid van marktpartijen. In reactie op het advies heeft het kabinet

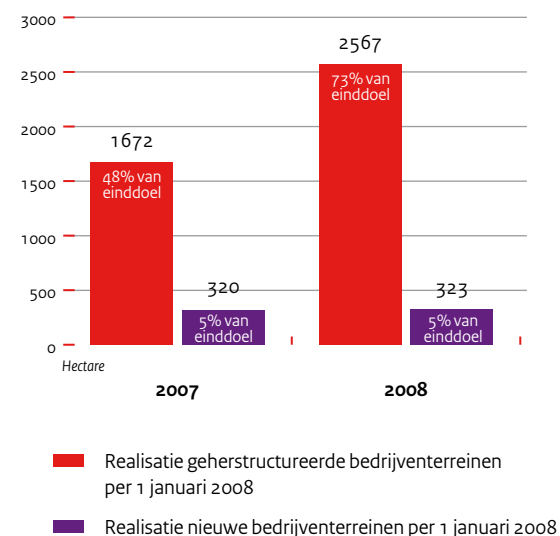
Slagvaardige aanpak van economische ontwikkeling in top- en grensregio's Bevorderen van aanbod van ruimte voor kwalitatief goed ingepaste bedrijfslocaties

Doelstelling 17 en 23 – Beleidsprogramma Kabinet 2007-2011

aangekondigd € 400 miljoen beschikbaar te stellen voor herstructurering voor de periode tot en met 2013, onder de voorwaarde dat de provincies eenzelfde bijdrage leveren.

(Her)ontwikkeling bedrijventerreinen

In hectare

Gebiedsspecifieke ontwikkeling - Pieken in de Delta

Er zijn zes gebiedsgerichte programma's voor Pieken in de Delta (PiD), waarvan de meeste zijn gestart in 2006. Elk jaar worden voor de vijf programma's twee tenders georganiseerd (Noord-Nederland kent een continue indiening). In 2008 zijn tot nu toe 58 projecten gehonoreerd in het kader van Pieken in de Delta; de afhandeling van aanvragen uit de tweede tender 2008 (vijf regio's) wordt in de zomer 2009 afgerond. In Noord Nederland, waar eind 2007 het zesde PiD-programma van start is gegaan, zijn inmiddels 13 projecten gehonoreerd met een EZ-bijdrage van € 19 miljoen. Daarbij komen nog de investeringen van de partners in het noorden.

Regio	Sectoren	Gehonoreerde projecten 2008	Voorbeeld project
Noordvleugel Randstad	Creatieve Industrie, Life Sciences en medisch, Innovatieve logistiek & handel, Toerisme & Congressen, Kennisintensieve Zakelijke Dienstverlening	4	Turing instituut Almere (Life Sciences en medisch, versterking kennisnetwerken)
Oost	Food & Nutrition, Health, Technology	11	VIP-Brain Networks (Health, Technology)
Zuidoost	High tech systems en materialen, Food & Nutrition Life Sciences & Medische technologie	12	Prototyping Inkjet Applications (High Tech systemen en materialen)
Zuidvleugel Randstad	Haven en Industrie Complex, Glastuinbouw Internationaal recht, vrede en veiligheid Life & health sciences	9	MultiPAV (Internationaal recht, vrede en veiligheid)
Zuidwest	Procesindustrie, Logistiek, Toerisme	9	Total maintenance (Procesindustrie)
Noord	Water, Energie, Sensortechnologie	13	Wetus Waterhub (Water)
Totaal		58	

3.5 Ondernemen over de grens

De kredietcrisis laat goed zien hoe de economieën van landen door de toenemende internationalisering steeds sterker met elkaar zijn verbonden. En deze internationalisering zet zich voort: de mobiliteit van goederen, diensten, kapitaal en arbeid zal alleen maar toenemen.

EZ creëert gunstige condities waaronder Nederlandse bedrijven kunnen slagen in hun internationale ambities en buitenlandse kennisintensieve bedrijven zich kunnen vestigen in Nederland. EZ ondersteunt bedrijven met voorlichting, financiële faciliteiten, het wegnemen van belemmeringen en bemiddeling. Hierbij is ook een belangrijke taak voor de EVD, het agentschap van EZ voor internationaal ondernemen en samenwerken, weggelegd.

Kansrijke markten

500 bedrijven hebben deelgenomen aan 16 economische missies die EZ in 2008 organiseerde, waaronder de twee grootste missies in de geschiedenis van EZ, Turkije en Hongkong. De missies bieden een goede introductie op kansrijke export- en investeringsmarkten en worden vaak in samenwerking met andere ministeries en belanghebbenden georganiseerd. EZ heeft daarbij ingezet op een betere coördinatie en afstemming van missies die onder leiding van ministers en lokale bestuurders worden uitgevoerd. De strategische reisagenda die hierdoor ontstaat, heeft afgelopen jaar geleid tot een afgestemde en effectieve aanpak van reizen naar een aantal belangrijke opkomende markten, zoals China en India.

Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO) was in 2008 een vast onderdeel van de economische missies, zoals bij de missies naar Egypte, Vietnam, de Golfstaten, Turkije, China, Indonesië en Marokko. Hierbij kwamen thema's als arbeidsnormen, milieu, corruptiebestrijding en mensenrechten aan de orde. Ter versterking van het internationale energiebeleid zijn in 2008 eveneens bezoeken georganiseerd naar landen die voor de energievoorziening van belang zijn, zoals Rusland, Saoedi-Arabië en Algerije.

Verdergaande globalisering en ontwikkeling van markten zijn de aanleiding geweest tot de keuze van een aantal markten die voor het Nederlandse bedrijfsleven de meeste kansen bieden. In 2008 heeft voortzetting plaatsgevonden van de in 2007 gekozen strategie: niet alleen inzetten op de sectoren die internationaal als Nederlandse sterktes worden gezien maar ook op een selecte groep van prioriteitslanden die als de meest kansrijke markten worden beschouwd. Overheid en bedrijfsleven trekken samen op bij de selectie en keuze van activiteiten in een aantal prioritaire markten en op een aantal prioritaire sectoren.

Tenslotte wordt clustering van bedrijven in bepaalde sectoren of ketens verder gestimuleerd en samenwerking vorm gegeven in onder andere het programma *2g@there*. Hierdoor worden Nederlandse, veelal innovatieve bedrijven gezamenlijk meerjarig ondersteund bij het bewerken van een buitenlandse markt. Voorbeeld hiervan is de samenwerking bij de organisatie van het EK voetbal dat in 2010 in Polen en Oekraïne zal gaan plaatsvinden.

Buitenlandse investeringen in Nederland

In 2008 heeft de Netherlands Foreign Investment Agency (NFIA), dat in 2008 werd ondergebracht bij de EVD, een record aan buitenlandse investeringen naar Nederland gehaald. In totaal werden 182 bedrijven naar Nederland gehaald met een waarde van ruim € 667 miljoen.

Deze zijn goed voor 3299 arbeidsplaatsen. Dit is vooral opmerkelijk gezien de economische kentering in de tweede helft van het jaar. In 2008 werden in totaal 182 bedrijven naar Nederland gehaald, dan wel werden investeringen in Nederland behouden of uitgebreid. Opmerkelijk hierbij was de sterke groei van projecten vanuit Amerika. In eerdere jaren was het aantal Amerikaanse projecten in de portefeuille van de NFIA juist teruggelopen. Ook Azië was een belangrijke bron van nieuwe projecten. De strategische keuze om bij de werving van buitenlandse investeerders meer aandacht aan Azië te besteden pakt goed uit.

Betere dienstverlening aan Nederlandse burgers en bedrijven in het buitenland en aan internationale organisaties en buitenlandse bedrijven die zich in Nederland willen vestigen

Doelstelling 9 en 10 – Beleidsprogramma Kabinet 2007-2011

Van de aangetrokken projecten waren de meeste bedrijven actief in de ICT-sector. Ook de medische sector en de elektronica scoorde goed.

Voor het komende jaar is de verwachting dat vooral investeringsprojecten in de energiesector zich goed zullen houden ondanks het verslechterende economische klimaat. Om te proberen de sterke resultaten door te zetten naar 2009 heeft de NFIA het laatste kwartaal van 2008 de contacten met de bestaande buitenlandse investeerders in Nederland geïntensiveerd. Via deze weg probeert de NFIA te signaleren hoe bedrijven inspelen op de crisis om, waar mogelijk, daarop tijdig te reageren.

Nederland succesvol in Turkije

Staatssecretaris Heemskerk bracht samen met staatssecretaris Van Bijsterveldt van OCW in november 2008 een bezoek aan Turkije. Naast wethouders van zes grote steden telde de economische missie 30 onderwijsinstellingen en ruim 100 bedrijven uit de sectoren infrastructuur, haven/logistiek, tuinbouw, energy efficiency, automotive, onderwijs en financiële dienstverlening. De grootste missie ooit bezocht Istanbul, Ankara en Izmir. Belangrijke onderdelen van het programma waren: bijeenkomsten met Turkse bedrijven, ontmoetingen met premier Erdogan en de ministers van buitenlandse handel, industrie & handel, energie, en onderwijs, diverse seminars en de opening van het Netherlands Business Support Office-kantoor in Izmir.

Twee Nederlandse bedrijven boekten direct succes. Het bedrijf C2N uit Zoetermeer zal samen met een Turkse partner projectmanagement leveren voor bouwbedrijven uit het buitenland. Datawatt uit Steenwijk sloot een samenwerkingsovereenkomst voor programma's die het mogelijk maken om water- en gasnetwerken op afstand te controleren. Hoewel verdere resultaten van de missie pas op de langere termijn duidelijk worden, hebben alle deelnemende bedrijven goede contacten gelegd met Turkse zaken-partners. Daarnaast is er een flinke stap gezet in de bilaterale economische betrekkingen waardoor Nederland nu duidelijk op de Turkse kaart staat.

4.

Sterke
consumenten
die hun recht
laten gelden

EZ zet zich in voor een sterke positie van consumenten tegenover bedrijven. Bijvoorbeeld door de consument bewust te maken van zijn rechten, maar ook door de actualisering en verbetering van bestaande wetgeving in Europa. Voor het maken van goede keuzes zijn transparantie van onder meer prijzen en algemene voorwaarden van groot belang voor consumenten. Ondernemers doen al het nodige op deze punten. Onder meer via vrijwillige afspraken die zij opstellen samen met consumentenorganisaties. Veel branches hebben gedragscodes en geschillenregelingen opgesteld.

EZ zorgt generiek met de Consumentenautoriteit, die toeziet op de naleving van de consumentenwetgeving waaronder de Wet Oneerlijke handelspraktijken houdt, voor een sterkere positie voor de consument en is ook verantwoordelijk voor de consumentenbelangen op de energie- en telecommarkt.

ConsuWijzer

ConsuWijzer is het gezamenlijk informatieloket voor consumenten van de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa), Onafhankelijke Post en Telecom Autoriteit (OPTA) en de Consumentenautoriteit. Consumenten kunnen bij ConsuWijzer terecht voor informatie over hun rechten en plichten bij de aankoop van producten en diensten. Ook kunnen zij er terecht voor de melding van klachten. In 2008 hebben consumenten 92.000 directe contacten met ConsuWijzer gehad per telefoon, email of post. De website van ConsuWijzer is in 2008 ruim een miljoen keer bezocht en eind 2008 door weekblad Elsevier uitgeroepen tot één van de 60 websites waar de Nederlandse internetter niet om heen kan.

Oneerlijke handelspraktijken

Op 15 oktober 2008 is de *Wet Oneerlijke Handelspraktijken* in werking getreden. De wet maakt duidelijk welke verkooppraktijken misleidend en agressief zijn en daarom verboden. Tegen dit soort handelspraktijken treedt de Consumentenautoriteit (CA) op. In 2008 heeft de CA in totaal 160 onderzoeken uitgevoerd en tientallen overtredingen beëindigd. De CA nam 6 sanctiebesluiten waarbij bestuurlijke boetes zijn opgelegd. Ook handelde de CA 40 onderzoeken af naar aanleiding van buitenlandse verzoeken om bijstand, merendeels uit België.

Top 5 meldingen ConsuWijzer 2008

1	Garantie en conformiteit
2	Klantenwerving en overstappen bij energiebedrijven
3	Klantenwerving en overstappen bij telecombedrijven
4	Onduidelijke energienota's
5	SMS-diensten (onder andere ringtones)

Verbetering werking elektriciteits- en gasmarkt

Het wetsvoorstel *Verbetering werking elektriciteits- en gasmarkt* is in juli 2008 door de Tweede Kamer aangenomen. De Eerste Kamer heeft het wetsvoorstel in het voorjaar van 2009 behandeld. Naar aanleiding van bedenkingen van de Eerste Kamer over de privacy van meetdata bij een verplichte uitrol van de slimme meter, heeft de minister een novelle toegezegd waarin deze verplichting voor de afnemers wordt geschrapt. Doel van het wetsvoorstel is om de werking van de energiemarkt te verbeteren door administratieve processen te vereenvoudigen. Het wetsvoorstel gaat onder andere over de invoering van de slimme meter en het leveranciersmodel. Eerder is in dit kader al het capaciteitstarief voor kleinverbruikers ingevoerd. Voor de consument wordt het daardoor transparanter welke kosten worden berekend en wie het aanspreekpunt is voor de facturering en de klachtafhandeling.

Wijzigingen in Telecommunicatiewet

0900-nummers

Een wijziging in de *Telecommunicatiewet*, per 1 juli 2008 van kracht, zorgt ervoor dat de OPTA voortaan sneller de toekenning van 0900-nummers kan weigeren, opschorten of intrekken, bijvoorbeeld als er sprake is van een malafide bedrijf. Daarnaast moeten vanaf juli de tarieven voor het bellen naar 0900-nummers, transparanter zijn en moeten exploitanten van 0900-nummers per 1 oktober 2008 voorafgaand aan het gesprek laten weten wat het gesprek maximaal gaat kosten. Hiermee worden lange wachttijden bij 0900-nummers ontmoedigd.

De Tweede en Eerste Kamer zijn het afgelopen jaar akkoord gegaan met nieuwe wetswijzigingen voor de *Telecommunicatiewet*, die per 1 juli 2009 in werking treden:

Opzeggen telecomabonnementen

De wetswijziging regelt dat consumenten hun telecomabonnementen maandelijks kunnen opzeggen na afloop van de eerste contractperiode. Door deze maatregel wordt overstappen naar een andere aanbieder eenvoudiger. Daarnaast heeft EZ eind 2008 met de zes grootste internetproviders afspraken gemaakt over een betere communicatie over de mogelijkheden voor

Computerketen leeft garantieregels niet na

Op basis van de klachten die ze heeft ontvangen heeft de Consumentenautoriteit (CA) het afgelopen jaar onderzoek gedaan naar elektronica-bedrijven. Het onderzoek richtte zich op bedrijven waarvan werd vermoed dat ze de wettelijke regels voor garantie en conformiteit niet naleefden, bijvoorbeeld door zich na afloop van de garantietermijn niet aansprakelijk te stellen voor klachten over het product. In dit kader deed de Consumentenautoriteit ook onderzoek naar een computerketen. Zij constateerde dat de informatie op de website, de algemene voorwaarden en de praktijk in de winkel niet altijd volgens de regels waren. De computerketen heeft zwart op wit toegezegd zich voortaan te houden aan de wet. Dit betekent dat de consument die een product koopt, zijn wettelijke rechten krijgt als het product niet voldoet of als het eerder kapot gaat dan bij normaal gebruik verwacht had mogen worden.

consumenten om van de ene naar de andere internetprovider over te stappen en over de afhandeling van klachten via een geschillencommissie.

Bel-me-niet-register

De wet regelt dat voor 1 juli 2009 de beheerder van het wettelijke bel-me-niet-register wordt aangewezen zodat de wet in de tweede helft van het jaar in werking kan treden. Het register moet een einde maken aan het ongewenst bellen door telemarketeers.

Concurrentie op de postmarkt

De postmarkt werd de afgelopen jaren al in stappen opengesteld voor concurrentie. Aan het opheffen van het laatste deel van het monopolie van TNT Post (post tot 50 gram) stelde het kabinet echter twee heldere voorwaarden. Ten eerste moet er sprake zijn van sociaal aanvaardbare arbeidsvoorwaarden voor bezorgers van de nieuwe postbedrijven. Daarnaast dient er sprake te zijn van een eerlijk speelveld voor Nederlandse postbedrijven op de belangrijkste Europese postmarkten en met name Duitsland (grootste postmarkt van Europa). Over beide voorwaarden zijn belangrijke vorderingen gemaakt in 2008 en begin 2009 waardoor de volledige postmarkt per 1 april 2009 kon worden vrijgegeven. Door het laatste deel van het monopolie van TNT op te heffen, neemt de keus voor bijvoorbeeld bedrijven en goede doelen toe, kunnen zij goedkoper post versturen en ontstaan kansen voor nieuwe bedrijven. Bij wet (de Postwet) blijft geregeld dat consumenten, net als voorheen, bij hun postvestiging terecht kunnen, dat de brievenbus in de buurt blijft en dat de postzegel niet te duur wordt.

5.

Schone en
zekere energie
en veilige en
betrouwbare
elektronische
communicatie

De netwerksectoren energie en elektronische communicatie zijn van vitaal belang voor de Nederlandse economie en samenleving: elektriciteit, gas en 'bits' moeten blijven stromen. Economische Zaken zorgt ervoor dat de publieke belangen rond duurzaamheid, en veiligheid daarbij worden geborgd.

5.1 Energie nu en in de toekomst

Energie is onmisbaar in ons dagelijks leven. Maar het wordt moeilijker om in onze energiebehoefte te voorzien en we zullen in Nederland anders met energie moeten omgaan. EZ werkt samen met andere organisaties, burgers en bedrijven aan een energievoorziening die schoner, slimmer en gevarieerder is en hanteert daarbij een aanpak met als belangrijkste kenmerken toekomstvast, kosteneffectief en internationaal georiënteerd.

Zo heeft EZ verschillende programma's en subsidies ontwikkeld, die huishoudens en bedrijven stimuleren om energie op een schonere en zuinigere manier te gebruiken. Tegelijkertijd werkt Economische Zaken aan een goed functionerend netwerk voor gas en stroom. We bevorderen concurrentie tussen energiebedrijven en proberen via diplomatieke kanalen zoveel mogelijk energiekansen voor ons land te benutten. Zodat er nu én in de toekomst voldoende schone en betaalbare energie is voor alle Nederlanders.

Schoon en zuinig

Het *Project Schoon en Zuinig* is een interdepartementale samenwerking waarin wordt gewerkt aan een duurzame energiehuishouding, gericht op een verhoogde

productie van duurzame energie en reductie van broeikasgassen.

Het project presenteerde in het afgelopen jaar de Innovatieagenda Energie, waarvoor € 438 miljoen beschikbaar is in de periode 2008-2012. De innovatieagenda is uitgewerkt in zeven innovatieprogramma's die zich richten op de transitie van fossiele brandstoffen naar een duurzame energievoorziening.

Voorbeelden hiervan zijn de ontwikkeling van zonnecellen en praktijkexperimenten met het rijden op waterstof.

Hernieuwbare energie

In april 2008 is de regeling Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE) van start gegaan. Hiermee wordt de productie van hernieuwbare elektriciteit en gas in Nederland gestimuleerd. De SDE in 2008 richt zich op wind op land, zonnepanelen (PV) en installaties voor energie uit biomassa. In 2008 was budget beschikbaar voor een totaalvermogen van 665 Megawatt (MW). Hiervan is ongeveer 194 MW toegekend. Het niet benutte deel van het budget bedraagt ongeveer 449 MW en blijft beschikbaar voor nieuwe beschikkingen. Het niet volledig besteden van het

budget is grotendeels verklaarbaar door uitblijvende projecten in de categorie *Wind op land*, veroorzaakt door vertragingen bij de aanvraag van vergunningen.

Daarom zijn er met provincies en gemeenten nieuwe afspraken gemaakt over meer windenergie op land. Voor elektriciteitsproductie uit biomassa zijn wel veel aanvragen ingediend, maar uiteindelijk hebben een groot aantal investeerders hun aanvraag weer ingetrokken omdat zij het subsidietarief toch te laag vonden en de additionele luchtmissie-eisen in de SDE te streng.

Tenslotte speelt mee dat de SDE in 2008 voor het eerst is geopend. Veel investeerders hebben tijd nodig om initiatieven te ontwikkelen en kunnen daarom pas in de komende jaren een aanvraag doen.

Duurzame warmte

In 2008 is er veel voortgang geboekt bij de productie van duurzame warmte. Er is een subsidieregeling *Duurzame Warmte* gestart die particulieren ondersteunt om zelf duurzame warmte op te wekken, bijvoorbeeld

door middel van zonneboilers en warmtepompen. Hiervan hebben inmiddels 4000 particulieren gebruik gemaakt.

Via het Unieke Kansen Programma en SBIR hebben ondernemers in 2008 ondersteuning gekregen om nieuwe producten en diensten voor duurzame warmte te ontwikkelen en in de markt te testen. In december 2008 is het werkprogramma *Warmte op Stoom* aan de Tweede Kamer voorgelegd. In dit werkprogramma wordt aangekondigd dat in totaal ruim €400 miljoen wordt geïnvesteerd in het stimuleren van duurzame warmte in de periode 2008–2012. Met de uitvoering van het werkprogramma wordt een besparing aan fossiele energie bereikt die in 2012 oploopt tot een hoeveelheid die gelijk is aan het elektriciteitsgebruik van 1,4 miljoen huishoudens.

Zo wordt bijvoorbeeld een garantieregeling voor boringen naar aardwarmte aangekondigd, die in april 2009 van start gaat.

SDE

Categorie	Maximaal toe kennen (MW)	Toegekend (MW)	Aanvragen in behandeling (MW)	Extra beschikbaar voor 2009-2011 (MW)
Wind op land	500	85,8	4,8	409,4
Elektriciteit op basis van Rioolwaterzuiveringsinstallaties, Afvalwaterzuiveringsinstallaties en Stortgas	8	0	0	8
Biogas op basis van RWZI, AWZI en Stortgas	5	0,3	0	4,7
Afvalverbrandingsinstallaties met een energetisch rendement hoger dan 22%	73	73	51,7	0
Elektriciteitsproductie op basis van verbranding van vaste biomassa, vergisting van GFT en co-vergisting van mest	45	17,4	0,3	27,3
Biogasproductie op basis van vergisting van GFT en co-vergisting van mest ⁽¹⁾	6	0	8,4	0
Kleinschalige Zon-PV	18	17,9	0,1	0
Totaal	655	194,4	65,3	449,4

¹⁾ Het vermogen bij gas is voor de vergelijkbaarheid omgerekend naar een equivalent elektrisch vermogen.

Het stimuleren van duurzame consumptie en productie

Doelstelling 2.2 en het project Schoon en Zuinig – Beleidsprogramma Kabinet 2007-2011

Voldoende energie-infrastructuur en productiecapaciteit

Het tijdig realiseren van voldoende energie-infrastructuur en productiecapaciteit is essentieel voor de energievoorzieningszekerheid in Nederland. Een belangrijke ontwikkeling hierbij is het inzetten van de rijkscoördinatie-regeling voor grote energieprojecten om op een efficiëntere en snellere manier besluiten te kunnen nemen zonder dat dit de rechtsbescherming aantast. EZ heeft in 2008 gewerkt aan een wijziging van de Elektriciteits-, Mijnbouw- en Gaswet, zodat de rijkscoördinatie-regeling vanaf 1 maart 2009 automatisch van toepassing is op energie-infrastructuurprojecten van nationaal belang.

De rijkscoördinatie-regeling speelt een belangrijke rol bij de realisatie van hoogspanningsverbindingen in het kader van Randstad 380 KV. Een belangrijke mijlpaal in het kader van Randstad 380 KV is dat minister Van der Hoeven, samen met minister Cramer van VROM, het afgelopen jaar een keuze heeft gemaakt voor het tracé van de hoogspanningsverbinding en de uitvoeringswijze in de Noordring (tussen Beverwijk en Zoetermeer) en de Zuidring (tussen Wateringen en Zoetermeer). De formele besluitvorming vindt voor de Zuidring plaats in 2009 en voor de Noordring in 2010.

Opsporing en winning van aardgas

De huidige producerende Nederlandse offshore gasvelden zullen over 10 à 15 jaar zijn uitgeproduceerd. Het is dus van belang dat de komende jaren zoveel mogelijk kleine offshore gasvelden tot ontwikkeling en productie worden gebracht voordat bestaande platforms en infrastructuur zullen worden ontmanteld en opgeruimd. Daarom heeft EZ in december 2008 de invoering aangekondigd van een financiële maatregel in de Mijnbouwwet die een tijdige opsporing en winning van aardgas in deze velden stimuleert, zodat ze extra aardgaswinning opleveren.

Verbetering van de werking van de gasmarkt

Nederland heeft de ambitie om zich te ontwikkelen tot gasrotonde van Noordwest Europa. Hiervoor is het van belang dat de werking van de binnenlandse gasmarkt verbetert. De maatregelen beogen dat:

1. er één binnenlandse markt voor gas ontstaat in plaats van de nu bestaande, gescheiden deelmarkten voor laagcalorisch en hoogcalorisch gas;
2. iedere marktpartij zelf kan bijdragen aan het in balans houden van het gastransportnet;
3. een koper van gas zelf kan bepalen wat hij met zijn gas doet, verbruiken of doorverkopen.

Daarnaast is een aantal maatregelen voorzien om de beschikbaarheid van grensoverschrijdende transportcapaciteit te verbeteren. Naar verwachting zullen deze maatregelen de werking van de Nederlandse gasmarkt sterk verbeteren.

Wet onafhankelijk netbeheer

De *Wet onafhankelijk netbeheer* is op 1 juli 2008 in werking getreden. Doel van de wet is om financieel gezonde en onafhankelijke netbeheerders van gas en elektriciteit te borgen. De wet eist dat de netbeheerders per 1 januari 2011 zijn afgesplitst van de productie-, handels- en leveringsbedrijven. Kruissubsidiëring binnen de holding van netbeheer naar productie is daardoor niet meer mogelijk. Hierdoor wordt de concurrentie eerlijker. De *Wet onafhankelijk netbeheer* stelt bovendien een aantal aanvullende eisen om te borgen dat de netbeheerders sterker worden. In het splitsingsplan moet elke groep waartoe een netbeheerder behoort aangeven hoe zij van plan is te splitsen en hoe wordt voldaan aan deze eisen.

Consumenten en bedrijven lopen warm voor SDE

Bewoners van de Kersentuin in Utrecht lopen warm voor de subsidieregeling SDE. Door werving onder burens is er massaal subsidie-aanvraag ingediend met als gevolg dat maar liefst 16 huishoudens zonnepanelen plaatsen. Fenke Rond, bewoonster van de Atalantahof, vertelt: "Op dit moment zijn de installateurs druk in de weer. In de buurt wordt hard gediscussieerd of de buurt er mooier op wordt met de nieuwe zonnepanelen (overheersende mening: ja!) en de benodigde schakelkastjes die tegen de gevel worden geplaatst (overheersende mening: mmmm, moeten die knipperende lampjes erop?). Inmiddels zijn bij mijn overbuurman de eerste Kilowatts geleverd."

SC Johnson is een bedrijf dat zich bezighoudt met de productie van reinigingsmiddelen voor huishoudelijk gebruik. SC Johnson hanteert scherpe doelstellingen voor de reductie van energieverbruik en uitstoot van broeikasgas. Voor de vestiging in Mijdrecht ligt onder meer de toepassing van windenergie voor de hand. Inmiddels heeft het bedrijf de gewenste vergunningen en een SDE-subsidietoekenning verkregen. De turbine wordt in Mijdrecht geplaatst in het voorjaar van 2009. Het geïnstalleerd vermogen bedraagt 3 MW, de verwachte stroomproductie 6000 MWh per jaar. De opgewekte stroom zal deels worden aangewend voor de eigen productievoorzieningen en deels worden geleverd aan het net.

5.2 Koploper in elektronische communicatie

Het ministerie van Economische Zaken wil een hoogwaardig aanbod van netwerken en diensten voor elektronische communicatie en post creëren. Daartoe treedt de overheid op als marktmeester en waarborgt zij publieke belangen zoals veiligheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid en transparantie. Ook neemt zij knelpunten weg die marktinitiatieven voor de ontwikkeling en toepassing van netwerken en diensten belemmeren.

Nederland is een van de koplopers als het gaat om breedbandverbindingen. Eind 2007 haalde Nederland wereldwijd een tweede plek met 34,8 aansluitingen per 100 inwoners. Om deze goede uitgangspositie te handhaven is het belangrijk dat particulieren en bedrijven leren de ICT-mogelijkheden optimaal te benutten. Daarom is EZ actief op het gebied van digitale vaardigheden.

Dit alles past bij de ambitie van Nederland om bij de wereldtop te horen als het gaat om elektronische communicatie.

Vernieuwende ICT toepassingen

In juni 2008 heeft EZ de *ICT Agenda 2008-2011* naar de Tweede Kamer gestuurd, met daarin de ambitie dat Nederland in 2015 ook tot de koplopers behoort als het gaat om de beschikbaarheid van vernieuwende ICT-toepassingen. Een onderdeel daarvan is de verbetering van de elektronische dienstverlening door de overheid. Daartoe is in 2008 het project *E-factureren* gestart. Hierbij treedt de overheid op als *Launching Customer* en daagt inkopers en beleidsmakers bij de overheid uit om innovatief te denken. Dit alles met streven dat in 2010 minimaal 10% van alle facturen aan de overheid elektronisch ontvangen en verwerkt kunnen worden.

Programma Digivaardig & Digibewust

Digitale vaardigheden en digitale veiligheid zijn steeds meer noodzakelijk om optimaal te kunnen deelnemen aan de informatiesamenleving en bij te dragen aan de kenniseconomie. Wanneer mensen weinig vaardigheden hebben kan dit hen op achterstand zetten.

Ze missen toegang tot unieke informatie en/ of communicatiemogelijkheden. Die achterstand wordt versterkt doordat anderen, zoals overheid en bedrijfsleven, ervan uitgaan dat iedereen inmiddels over voldoende vaardigheden beschikt. EZ heeft daarom in 2008 gewerkt aan een vervolg van het programma Digibewust. Het nieuwe programma Digivaardig & Digibewust, dat op 1 januari 2009 van start is gegaan, heeft als doel dat in de toekomst zoveel mogelijk Nederlanders op een veilige manier in staat zijn om de mogelijkheden van ICT in de samenleving te benutten en om ze volwaardig deel te kunnen laten nemen aan de informatiemaatschappij.

Stimuleren open software gebruik

In 2007 publiceerde EZ samen met BZK het actieplan *Nederland Open in Verbinding (NOiV)*. Dit plan heeft tot doel om het gebruik van *open standaarden* en *open source software* (computerprogrammatuur waarvan de broncode in te kijken en te veranderen is) in de (semi-)publieke sector een forse stimulans te geven. Sinds 2008 is het gebruik van open standaarden in de (semi-)publieke sector ook niet langer vrijblijvend: er zijn afspraken gemaakt door het Rijk en andere overheden over de toepassing van open standaarden. Daarnaast is in 2008 een programmabureau ingericht dat overheden ondersteunt bij de uitvoering. Ook maakte Octrooi centrum Nederland in 2008 bekend als eerste binnen het rijk nagenoeg volledig te gaan overstappen op open source software. Alle departementen moeten in 2009 ook een implementatiestrategie hebben, waarin ze duidelijk maken hoe ze ervoor gaan zorgen dat open source software een eerlijke kans krijgt ten opzichte van gesloten software.

Frequentieverdeling

Het frequentiebeleid is gericht op een efficiënt gebruik van de ruimte in de ether. De Telecommunicatiewet stelt daarom regels voor het gebruik van frequenties bij (mobiele) telefonie, radio- en televisie-uitzendingen, communicatie in lucht- en scheepvaart en hulpdiensten. Voor 2008 was een aanpassing van de

Telecommunicatiewet voorzien om de spelregels uit de Nota Frequentiebeleid 2005 in deze wet te implementeren. In 2008 is uitgebreid met de Tweede Kamer en met betrokken marktpartijen gesproken over de voorgenomen uitgifte van frequentieruimte voor digitale omroep in band III (174 MHz tot 230 MHz) en de L-band (1452 MHz tot 1479,5 MHz) – de zogeheten TDAB-frequenties. Besloten is, om twee vergunningen uit te geven met de bestemming ‘digitale omroep’.

Daarnaast wordt er frequentieruimte beschikbaar gesteld voor ‘digitale radio’ die samen met de aankomende verdeling van analoge radiofrequenties verdeeld zullen worden. Zo worden de mogelijkheden verruimd om mobiele multimediale toepassingen (zoals mobiele televisie) te kunnen verspreiden, terwijl ook digitale radio de ruimte krijgt zich verder te ontwikkelen in Nederland. Daarnaast werd in 2008 in Europees verband gewerkt aan het verder aanpakken van de tarieven voor bellen over de grens. Dit moet zomer 2009 zijn beslag krijgen. Tot slot zijn de voorbereidingen getroffen om begin 2010 extra frequenties voor mobiele communicatie te gaan uitgeven. Met name nieuwkomers moeten hierdoor meer kansen krijgen en zo zorgen voor extra concurrentie als het gaat om diensten als mobiel internet.

iCoach: Studenten ROC en MKB'ers leren van elkaar

In 2008 is het programma iCoach gestart binnen het programma Digibewust met als doel jongeren (15-18 jaar) en hun digitale vaardigheden te koppelen aan het MKB. In samenwerking met diverse ROC's in Nederland worden jongeren bewust gemaakt van de waarde van hun digitale vaardigheden en aangezet deze vaardigheden verder uit te bouwen en vooral over te brengen op de minder vaardige MKB'er. Een speciale website en een lesmodule vormen de voorbereiding op een ministage binnen het MKB. Het mes snijdt zo aan twee kanten. Studenten zijn een waardevolle stage-ervaring rijker en de MKB'er leert hoe binnen zijn of haar bedrijf beter gebruik te maken van de digitale mogelijkheden die er zijn. Er is in 2008 gestart met leerlingen van twee grote ROC's (Amersfoort en Leeuwarden). Vanaf 1 januari 2009 wordt de lesmodule verder uitgerold.

6. MVO door EZ

In de afgelopen vier jaar heeft het ministerie van Economische Zaken een maatschappelijk jaarverslag uitgebracht. Vanaf het verslagjaar 2008 integreren we informatie over maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) in dit corporate jaarverslag, omdat het onze visie is dat MVO in de kernprocessen thuishoort. De dialoog met onze stakeholders vindt via diverse wegen plaats op basis van diverse rapportages. Het financieel jaarverslag van het ministerie (VBTB) is onze financiële verantwoording aan de Tweede Kamer. Daarnaast brengen we over onze bedrijfsvoering jaarlijks verslagen uit over sociale zaken en milieu. Verder zijn er regelmatig monitors en evaluaties van subsidieprogramma's en voeren we doorlopend onderzoek uit naar de tevredenheid van onze medewerkers. Hierin ligt de essentie van MVO: naar alle belanghebbenden over de voor hen relevante onderwerpen verantwoording afleggen. Omwille van de leesbaarheid beperken we de informatie over MVO in dit jaarverslag tot de belangrijkste activiteiten in 2008. Meer gedetailleerde informatie is te vinden op onze website www.ez.nl/MVOdoorEZ.

Kernproces

Duurzaamheid is onderdeel van de missie van EZ. Het ministerie werkt dagelijks aan verdere verankering via duurzaam energiebeleid, het bevorderen van innovatie, consumentenbelangen, ondernemersklimaat, microkredieten en het stimuleren van MVO door bedrijven.

Duurzaam inkopen

EZ is intensief betrokken bij het tot stand komen van het beleid gericht op 100% duurzaam inkopen bij de overheid. Uit de Monitor Duurzaam Inkopen van het ministerie van VROM bleek dat EZ in 2008 reeds op 78% stond. Meer informatie hierover is te vinden in het milieujaarverslag op onze website.

Diversiteitsbeleid

EZ voert een actief diversiteitsbeleid. Het management bestaat voor 19,5% uit vrouwen. Bijna de helft (48,1%) van alle medewerkers tot aan schaal 14 zijn vrouwen.

In 2008 zijn 6,4% van de EZ-medewerkers allochtonen van niet-westerse afkomst. Nadere informatie hierover is te vinden in het sociaal jaarverslag over 2008 op onze website.

Bedrijfsvoering

Er is een interdepartementale samenwerking gestart met als doel het verhogen en benchmarken van de MVO-prestaties van de bedrijfsvoering van de ministeries. De coördinatie ligt bij het ministerie van Binnenlandse Zaken. De overige ministeries hebben zich over specifieke onderwerpen ontfemd. Gezien de beleidsterreinen van EZ, neemt EZ het voortouw bij de onderwerpen energie en ICT.

Duurzame energie

Er is een pilot gestart om medewerkers te betrekken bij innovaties gericht op energiebesparing. De EZ-directie Energie en Duurzaamheid heeft zelf diverse energiemanagement-systemen en diverse typen LED-verlichting toegepast.

Groene ICT

In november 2008 zijn alle ICT-dataopslag en servers ondergebracht in een nieuw energiezuinig CyberCenter. Een innovatief koelingsstelsel zorgt vanaf 2009 voor een besparing van meer dan 30% op het energieverbruik.

MVO doelen en verantwoording

EZ werkt aan het ontwikkelen van een integraal MVO-beleid en verantwoording op basis van de richtlijnen van het Global Reporting Initiative (GRI). GRI is een non-gouvernementele organisatie die wereldwijde standaarden ontwikkelt voor maatschappelijke verslaglegging. Uit analyse in relatie tot GRI-richtlijnen is gebleken dat er al veel (geverifieerde) informatie voorhanden is over onze MVO-activiteiten en er al vergaande invulling gegeven wordt aan de dialoog met onze stakeholders. Een centrale MVO-aanpak moet echter nog ontwikkeld worden. In 2008 is een intern MVO-project gestart om een MVO-aanpak te ontwikkelen en alle al lopende activiteiten hiermee te verbinden.

Bijlagen

Financieel overzicht

Verantwoordingsstaat kerndepartement EZ 2008

(alle bedragen in € 1.000)

	uitgaven	%	ontvangsten	%
Totaal	2.141.163		8.615.964	
Beleidsartikelen	2.025.995	100%	8.606.377	100%
1 Goed functionerende economie en markten in Nederland en Europa	77.264	3,8%	33.626	0,4%
2 Een sterk innovatievermogen	552.026	27,2%	172.151	2,0%
3 Een concurrerend ondernemingsklimaat	319.739	15,8%	40.215	0,5%
4 Doelmatige en duurzame energiehuishouding	686.227	33,9%	8.338.406	96,9%
5 Internationale economische betrekkingen	128.065	6,3%	17.201	0,2%
8 Economische analyses en prognoses	13.580	0,7%	2.065	0,0%
9 Voorzien in maatschappelijke behoefte aan statistieken	182.467	9,0%		
10 Elektronische communicatie en post	66.627	3,3%	2.713	0,0%
Niet-beleidsartikelen	115.168	100%	9.587	100%
21 Algemeen	113.684	98,7%	7.003	73,0%
22 Nominaal en onvoorzien				
23 Afwikkeling oude verplichtingen	1.484	1,3%	2.584	27,0%

In 2008 bedroegen de uitgaven van EZ € 2.141 miljoen (2007: € 2.144). Daar stond € 8.616 miljoen aan ontvangsten tegenover (2007: € 6.011).

Verantwoordingsstaat baten-lastendiensten EZ 2008

(alle bedragen in € 1.000)

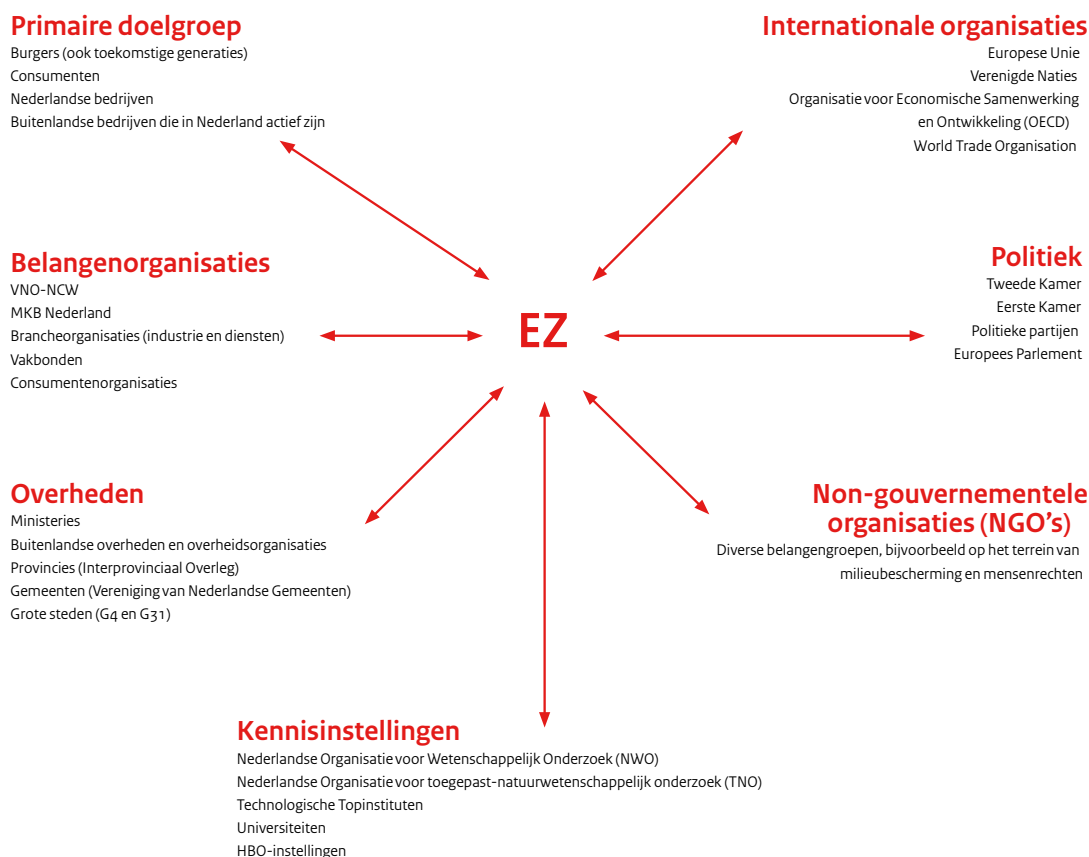
Baten en lasten	baten	%	lasten	%
Totaal	259.203	100%	257.420	100%
SenterNovem	139.601	53,9%	136.453	53,0%
EVD	76.639	29,6%	75.878	29,5%
Agentschap Telecom	27.716	10,7%	30.918	12,0%
OCNL	15.247	5,9%	14.171	5,5%

Kapitaal	uitgaven	%	ontvangsten	%
Totaal	14.564	100%	-	-
SenterNovem	2.160	14,8%		
EVD	959	6,6%		
Agentschap Telecom	7.710	52,9%		
OCNL	3.735	25,6%		

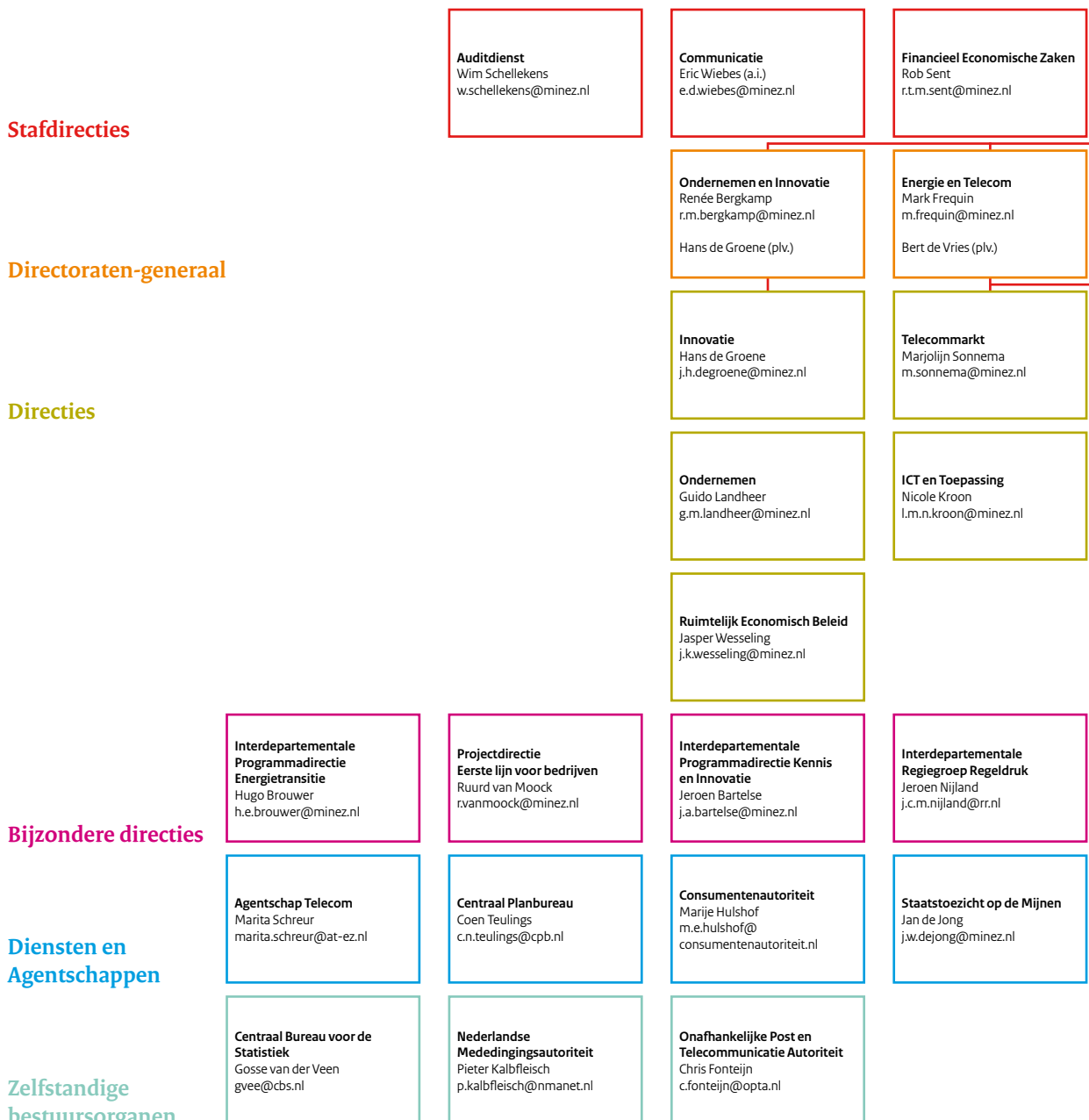
De tabellen in deze bijlage geven een globaal beeld. De volledige en formele verantwoording is opgenomen in het departementaal jaarverslag aan de Tweede Kamer (mei 2009).

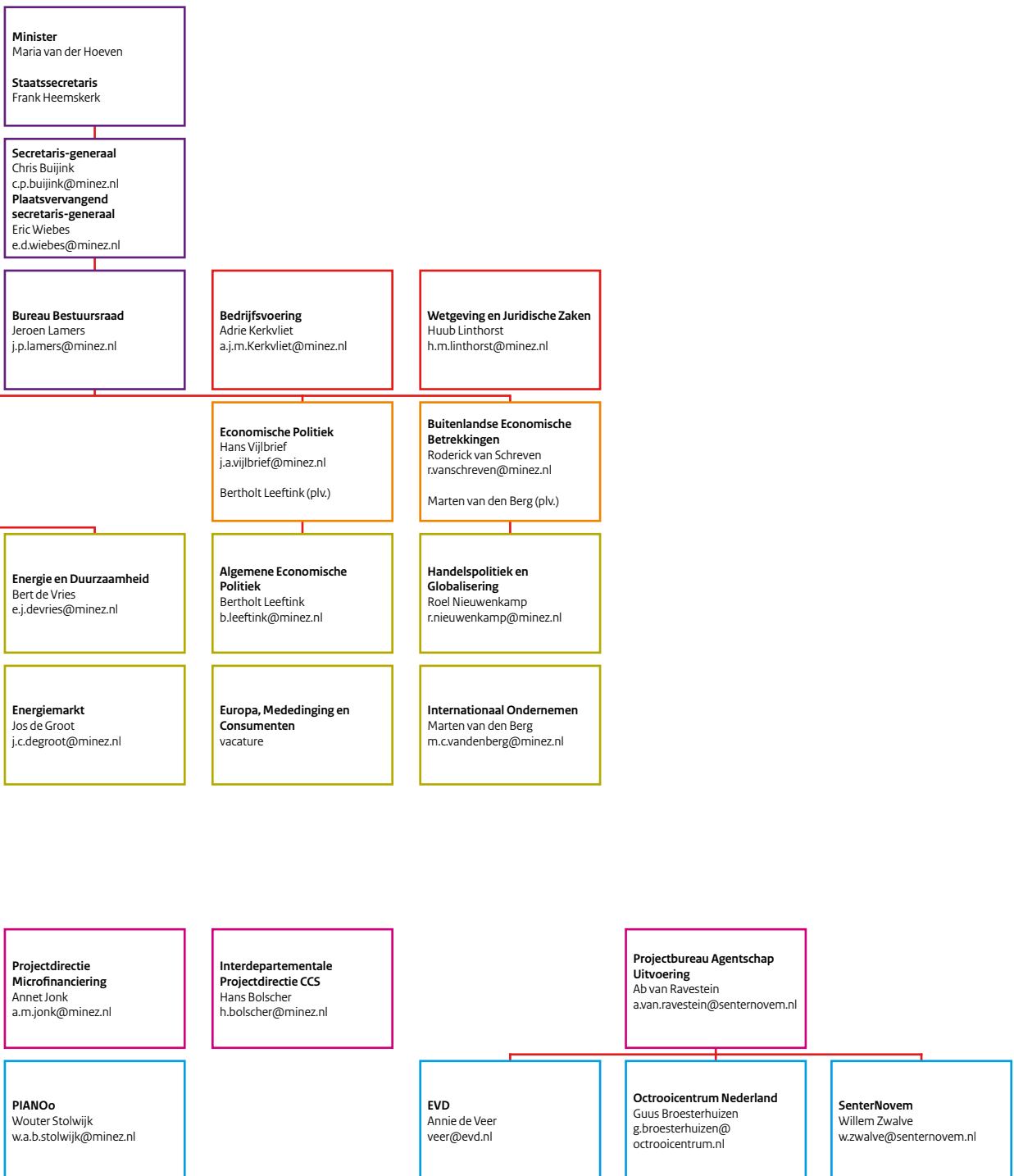
Netwerk van EZ

Ook in 2008 heeft EZ via verschillende fora veel aandacht besteed aan de dialoog met belanghebbenden. Ook via diverse websites, waaronder Antwoord voor bedrijven en ConsuWijzer, ontvangt EZ inbreng voor zijn beleid. In onderstaand overzicht brengen we in beeld met welke belanghebbenden we overleg voeren.

Organogram

Colofon

Dit is een publicatie van:

Ministerie van Economische Zaken
Bezuidenhoutseweg 30 | Postbus 20101 | 2500 EZ Den Haag
T 0800-8051, vanuit het buitenland: T +31 77 465 6767
www.ez.nl

Vormgeving: Ontwerpwerk

Mei 2009 | Publicatienummer: 09DC01